

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz

na posiedzeniu w dniu 19 marca 2025 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w kwestii wniosku adwokata T. W. – obrońcy obwinionej X. Y. - sędziego Sądu Rejonowego w W. z dnia 15 stycznia 2025 r., w przedmiocie wyłączenia SSN Marka Siwka od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZSK 9/24

postanowił:

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, nie uwzględnić wniosku adwokata T. W. – obrońcy obwinionej X. Y. - sędziego Sądu Rejonowego w W., o wyłączenie SSN Marka Siwka od udziału w rozpoznaniu sprawy dyscyplinarnej o sygn. akt I ZSK 9/24.

UZASADNIENIE

W dniu 20 stycznia 2025 r. do Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego wpłynął wniosek adwokata T. W., z dnia 15 stycznia 2025, o wyłączenie, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZSK 9/24 – SSN Marka Siwka. W uzasadnieniu wniosku adwokat T. W. wskazał na naruszenie standardu niezależności i bezstronności gwarantowanego art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – powoływanej dalej jako Konstytucja RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności –

powoływanej dalej jako Konwencja, poprzez udział w orzekaniu ww. sędziego Sądu Najwyższego, jako powołanego do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa działającej w składzie ukształtowanym przez ustawę z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, co w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – powoływanego dalej jako: ETPCz, może stanowić naruszenie standardu „sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, a to z kolei, w myśl rozumowania przedstawionego przez Sąd Najwyższy w tezie pierwszej uchwały połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA-I-4110-1/20, może skutkować nienależytą obsadą sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz nieważnością postępowania. rozumieniu konstytucyjnym. Jak również powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, w której stwierdzono, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana od 2018 r. nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wyłączenie sędziego może nastąpić, gdy: 1) zachodzą okoliczności skutkujące wyłączeniem sędziego z mocy prawa (*iudex inhabilis*), lub 2) gdy wniosek o wyłączenie złoży strona wskazując na zaistnienie okoliczności o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k., albo 3) gdy żądanie wyłączenia (wniosek o wyłączenie) go od udziału w sprawie zgłosi sędzia, a także 4) w wyniku wszczętego z urzędu postępowania o wyłączenie w sytuacji, gdy nie dojdzie do „samowylączenia” się sędziego (por. np. E. Skrętowicz, *iudex inhabilis* i *iudex suspectus* w polskim procesie karnym, Lublin 1994, s. 70, R. Kmiecik, *Tryb wyłączenia sędziego i prokuratora w kodeksie postępowania karnego*, Prokuratura i Prawo, 1999, nr 11 – 12, s. 23, K. Papke – Olszauskas, *Wyłączenie uczestników procesu karnego*, Gdańsk 2007, s. 147 – 155 i s. 180 – 181).

W realiach sprawy nie zachodzi powód ujęty w art. 41 § 1 k.p.k., gdyż zaprezentowana we wniosku argumentacja nie wskazuje na okoliczności tego rodzaju, które mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności SSN Marka Siwka. Podkreślić należy, iż owa uzasadniona wątpliwość, nie może stanowić jedynie subiektywnego przekonania określonej osoby, lecz winna być konkretna, realna, obiektywna i poddająca się zewnętrznej weryfikacji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2012 r., sygn. akt III KK 214/11, OSNKW 2012, z. 4, poz. 4). Wymóg bezstronności sędziego należy rozumieć zarówno w aspekcie „braku przejawów subiektywnej stronniczości sędziego lub jego osobistych uprzedzeń”, jak i „konieczności obiektywnej bezstronności sądu, który winien dawać wystarczające gwarancje, by wykluczyć wszelkie uprawnione wątpliwości w tej mierze” (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2018 r., sygn. akt III KK 244/17, LEX nr 2433068). Za podstawę do wyłączenia sędziego uznaje się przy tym każdą uprawdopodobnioną okoliczność mogącą wywołać tę wątpliwość, tj. zarówno wynikającą ze sfery życia prywatnego, czy ze sfery urzędowej, jak również trwałe powiązania sędziego ze stroną albo jej pełnomocnikiem typu przyjaźń, wrogość, zbieżność lub rozbieżność interesów, przy czym „sporadyczne kontakty na linii stricte zawodowej nie powodują konieczności wyłączenia sędziego” (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt III KK 351/14, LEX nr 1665591).

Powyższe oznacza, że okoliczności uzasadniające wyłączenie sędziego od udziału w rozpoznaniu sprawy muszą istnieć obiektywnie i muszą być poważne, a rodzące się na ich tle wątpliwości co do bezstronności muszą być uzasadnione, czyli poparte racjonalnymi, sprawdzonymi i dowiedzionymi argumentami. Taka sytuacja w realiach niniejszej sprawy jednak nie zachodzi, a okoliczności podane przez adwokata T. W., nie zostały w żaden sposób uprawdopodobnione, gdyż ograniczają się jedynie do generalnego stwierdzenia, że sędziowie powołani przez Prezydenta RP, po zaopiniowaniu przez Krajową Radę Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa i niektórych innych ustaw, nie spełniają wymogów niezależności i bezstronności. Adwokat T. W. - obrońca obwinionej X. Y., nie

przytoczył natomiast żadnych konkretnych okoliczności odnoszących się do SSN Marka Siwka, których ewentualne wystąpienie, w niepowtarzalnych realach niniejszej sprawy (czyli sprawy dyscyplinarnej o sygn. akt I ZSK 9/24) pozwalałoby przyjąć, istnienie uzasadnionych wątpliwości co do jego bezstronności w tej konkretnej sprawie. Nadto wskazać należy, że Trybunał Konstytucyjny kilkakrotnie wypowiadał się w kwestii niedopuszczalności wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, OTK-A 2020/45, z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19 OTK-A 2020/31, z dnia 23 lutego 2022 r., sygn. akt P 10/19, www.trybunal.gov.pl, z dnia 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21, OTK-A 2022/24).

Z Konstytucji RP jasno wynika, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (por. art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), przymiot taki nie został nadany w Konstytucji RP orzeczeniom żadnego innego sądu lub trybunału. W doktrynie wskazuje się, że zasada legalizmu nakazuje przypisać każdemu działaniu Trybunału Konstytucyjnego, jako organowi państwa, domniemanie działania zgodnego z prawem. Oznacza to więc, że gdyby chciano twierdzić, iż w konkretnej sprawie doszło do nadużycia kompetencji przez Trybunał Konstytucyjny, konieczność przeprowadzenia w odpowiedniej procedurze dowodu przeciwnego. (por. M. Zubik, M. Wiącek, Kompetencje sądu konstytucyjnego a granice swobody orzekania przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Przegląd Sejmowy 2009, nr 4, s. 25). Jak zauważono, żaden organ państwa nie ma kompetencji do oceny czy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zostało wydane we właściwym składzie i z zachowaniem określonej w przepisach prawa procedury, a tym samym – czy można mu przypisać walor ostateczności i mocy powszechnie obowiązującej. Wobec jednoznacznie brzmiącej normy konstytucyjnej wyrażonej w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP przyznanie takiej kompetencji nie jest możliwe bez zmiany Konstytucji RP. W obowiązującym stanie prawnym o tym, co jest orzeczeniem, przesądza sam Trybunał Konstytucyjny (sędziowie Trybunału Konstytucyjnego tworzący skład orzekający i podpisujący orzeczenie), a zewnętrzny wyraz temu daje Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzając publikację orzeczenia we właściwym

organie urzędowym (por. A. Mączyński, J. Podkowik, objaśnienia do art. 190 (w:) M. Safjan (red.), L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom II, Komentarz do art. 87-243, Warszawa 2016, pkt. C 1). Przymiot ostateczności orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego pozwala wiążąco i oficjalnie kształtować stosunki prawne oraz definitywnie rozstrzygać spór o konstytucyjność prawa, stabilizuje system prawa i gwarantuje jego przewidywalność. Wskazuje się, że moc powszechnie wiążąca orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego powoduje, iż wszystkie inne organy władzy publicznej, w tym organy władzy sądowniczej, mają obowiązek przestrzegania i stosowania tych orzeczeń (por. Z. Czeszejko – Sochacki, Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: pojęcie, klasyfikacja i skutki prawne, Państwo i Prawo 2000, nr 12, s. 28, M. Jackowski, Wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego przez sądy, w: K. Działocha, S. Jarosz - Żukowska (red.), Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w praktyce konstytucyjnej organów państwa, Warszawa 2013, s. 283). W doktrynie podniesiono też, że bezwarunkowa ostateczność orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczy także tych orzeczeń, które – zdaniem formułującego ten pogląd – zapadły w nieprawidłowym składzie (tj. z osobami nieuprawnionymi, wybranymi na stanowiska, w stosunku do których wskazuje się, iż były już obsadzone), bowiem pomimo że wada ta jest poważna nie znosi ona konstytucyjnych przymiotów orzeczenia, o których mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (zob. P. Radzewicz, O skutkach prawnych orzeczeń polskiego Trybunału Konstytucyjnego wydanych w składzie niewłaściwie obsadzonym, 2017, <https://www.academia.edu/35720621>).

Kwestia powszechnego obowiązywania i ostateczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie budziła też wątpliwości w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym wyrażony został jednoznaczny pogląd, że w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Powszechnie obowiązująca moc orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego zobowiązuje wszystkie inne organy władzy publicznej, w tym również organy władzy sądowniczej (Sąd Najwyższy), do przestrzegania i stosowania tych orzeczeń, a konkretnie ich sentencji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 2015 r., sygn. akt III KRS 34/12, ONSP 2017/9/119, z dnia 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt III KRS 44/12, OSNP 2017/9/120, B.

Banaszak, Skutki prawne pod względem czasowym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w stosunku do aktu prawnego uznanego za niekonstytucyjny, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2014, nr 5, s. 9). Nie mogą też stanowić podstawy dla pominięcia orzeczeń wydanych przez Trybunał Konstytucyjny podnoszone w dyskursie publicznym zarzuty dotyczące Trybunału Konstytucyjnego. W zdaniu odrębnym Prezesa SN Piotra Prusinowskiego, SSN Jolanty Frańczak, SSN Haliny Kiriło do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt III PZP 6/22, OSNP 2023/10/104, zauważono, cyt. „Dostrzegamy – co wydaje się oczywiste dla każdego - że Trybunał Konstytucyjny znalazł się z stanie organizacyjnego bezładu. Bezmiar upadku jest wypadkową wielu zdarzeń (udział w pracach Trybunału osób powołanych na zajęte miejsca sędziowskie – „dublerzy”; nieprawidłowości w wyborze prezesa, jak również bezpodstawne wykonywanie przez Julię Przyłębską obowiązków prezesa po upływie hipotetycznej kadencji prezesa; niemożliwość zebrania pełnego składu Trybunału; sporadyczne orzekanie). Mimo tych licznych i gorszących scen, w naszej ocenie, nadal nie można uznać, że Trybunał w sposób trwały i całkowity zaprzestał wykonywać swoje ustawowe zadania”.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, orzekł, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, OSNKW z 2020 r., nr 2, poz. 7, jest niezgodna z:

1. art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP,
2. art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),
3. art. 6 ust. 1 Konwencji.

Nie można podzielić tezy, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, jest tzw. wyrokiem nieistniejącym (por. argumentacja zawarta w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. IV KO 86/21, LEX nr 3251718, s. 12 – 18).

Powyższe dowodzi, że wskazana uchwała trzech połączonych izb Sądu Najwyższego utraciła swój walor normatywny i nie wywiera skutku, o którym mowa

w art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Można ją natomiast traktować jako jeden z poglądów prawnych, co też w rzeczywistości ma miejsce (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 lutego 2023 r., sygn. akt III KK 23/23, z dnia 7 grudnia 2023 r., sygn. akt I KK 162/23, z dnia 7 marca 2024 r., sygn. akt III KK 508/23, z dnia 13 czerwca 2024 r., sygn. akt II KO 36/24).

Przypomnieć też trzeba, że zakres związania konkretnym orzeczeniem ETPCz określa art. 46 ust. 1. Konwencji. Jak zauważa się w doktrynie, zakres obowiązku wykonania wyroku ETPCz jest wyznaczony granicami podmiotowymi i przedmiotowymi sprawy rozstrzyganej przez ten Trybunał. Orzeczenia ETPCz nie mają mocy powszechnie obowiązującej, obejmują jedynie strony postępowania, tj. stronę skarżącą i państwo-stronę, a tylko wyroki pilotażowe, o których mowa w art. 61 Regulaminu ETPCz, ze swej istoty mają zasięg wykraczający poza sprawę główną (por. m. in. P. Grzegorzczak, Skutki wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w krajowym porządku prawnym, Przegląd Sądowy 2006, nr 6, s. 17, M. Wąsek-Wiaderek, O dopuszczalności wznowienia postępowania karnego z powodu orzeczenia europejskiego trybunału praw człowieka stwierdzającego naruszenie praw człowieka w podobnej sprawie, Białostockie Studia Prawnicze, 2014, z. 15, s. 119, zdanie odrębne SSN W. Kozielowicza złożone do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt I KZP 14/14, OSNKW 2014, nr 8, poz. 59, glosa prof. R. Kmiecika do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt I KZP 14/14, OSP 2015, nr 2, s. 290 - 292). Związanie sądów wykładnią Konwencji, zawartą w orzeczeniu ETPCz, nie oznacza przyznania kompetencji i jednocześnie odpowiedzialności za likwidowanie kolizji norm ustawowych i konwencyjnych sędziom, to bowiem przede wszystkim do ustawodawcy należy dbanie o zgodność przepisów ustawowych z Konwencją (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt II KK 393/24, LEX nr 3778021).

Należy też zwrócić uwagę, iż wniosek adwokata T. W., chociaż złożony w sprawie o sygn. akt I ZSK 9/24, czyli w sprawie dyscyplinarnej, w uzasadnieniu powołuje na argumentację dotyczącą zupełnie innej sprawy, wskazuje nawet jej sygnaturę tj. II KK 564/23 (s. 4 wniosku – k. 6 akt). Sprawa o sygn. akt II KK 564/23 to sprawa kasacyjna prowadzona w Izbie Karnej. Sugeruje to, że uzasadnienie

niniejszego wniosku jest powieleniem uzasadnienia innego wniosku o wyłączenie sędziego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy rozstrzygnął, jak na wstępie.

[M. T.]

[r.g.]